

HOLLANDIA

cultuurhistorisch
onderzoek & archeologie

Cultuurhistorische verkenning Jisper-
weg 149 te Westbeemster

HOLLANDIA reeks 852

COLOFON

Hollandia reeks nr.	852
Titel:	Cultuurhistorische verkenning Jisperweg 149 te Westbeemster
Auteur:	D.F. Brands
Uitvoering:	Hollandia Archeologen
In opdracht van:	Buro Reikwijdte
Contactpersoon opdrachtgever:	Bart Schuitemaker Buro Reikwijdte, stedenbouw en planologie 06-13755925 info@kennisvanruimte.nl
Wetenschappelijke autorisatie:	P.M. Floore
Illustraties:	D.F. Brands, tenzij anders vermeld
Definitieve versie:	29 oktober 2020
Oplage:	6
ISSN:	1572-3151

© **HOLLANDIA** archeologen, Zaandijk 2020

HOLLANDIA archeologen

Tuinstraat 27a

1544 RS Zaandijk

☎ 075 - 622 49 57

✉ info@archeologen.com

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
2. Beleidskader	9
3. Historische structuur analyse	11
4. Betekenisvolle bebouwing, elementen en structuren	13
5. UNESCO	15
6. Conclusie	17
Literatuur	19

Afbeelding 1: Jisperweg 149, de huidige stolp gebouwd in 1845. Foto genomen in 2001. Foto afkomstig van Boerderijstichting Noord-Holland.

1. Inleiding

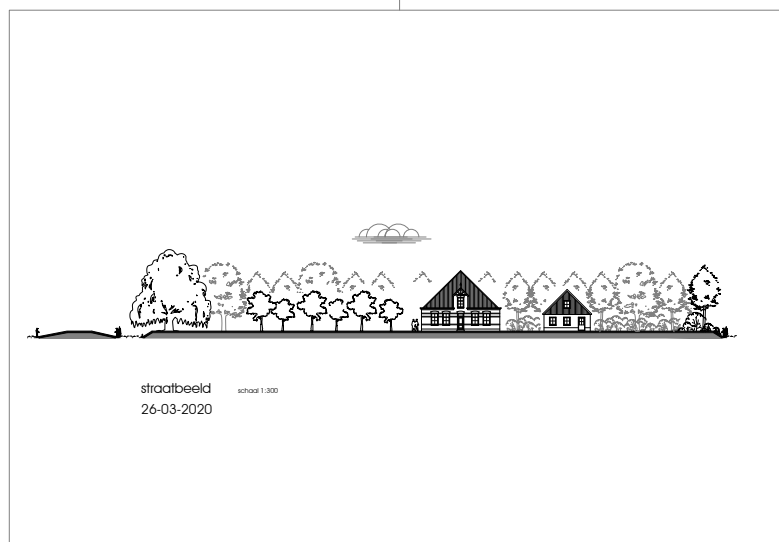
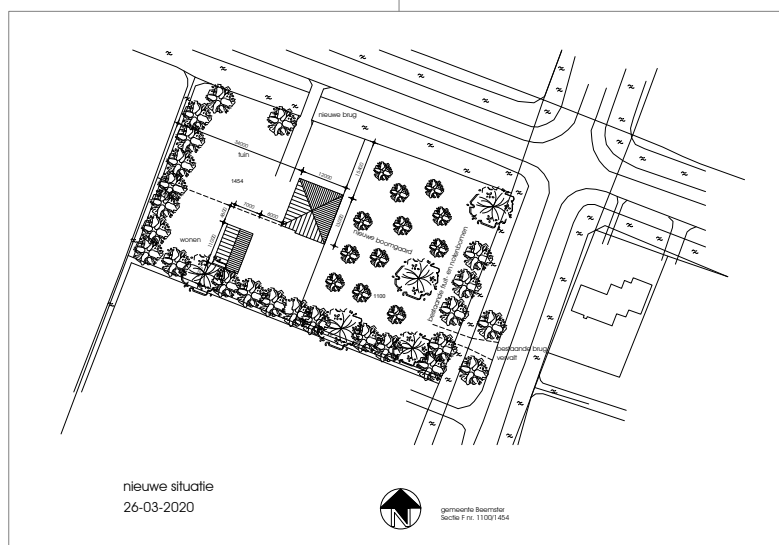
In september/oktober 2020 heeft Hollandia Archeologen in opdracht van Buro Rijkweide een cultuurhistorische verkenning opgesteld voor een onderzoeksgebied aan het Jisperweg 149 te Westbeemster, gemeente Beemster (NH) (afb. 2). Hierbij werd gevraagd de bovengrondse cultuurhistorische waarden van het terrein inzichtelijk te maken. Momenteel bestaat het onderzoeksgebied uit een erf met een bestaande stolp. Er zijn voornemens voor de verwijdering van een bomenrij aan de noordzijde van het perceel, de sloop van de bestaande stolp en bijgebouwen op dit perceel, om vervolgens de stolp op de westelijke helft van hetzelfde perceel te herbouwen.

Dit heeft geresulteerd in een beknopte uiteenzetting van de ontstaansgeschiedenis en een overzicht van de in het gebied aanwezige bovengrondse cultuurhistorische waarden. Voor de ondergrondse cultuurhistorische waarden verwijzen we naar een archeologisch bureauonderzoek.

Bij cultuurhistorische waarden gaat het over sporen, objecten, patronen en structuren die zichtbaar of niet zichtbaar onderdeel uitmaken van onze leefomgeving en een beeld geven van een historische situatie of ontwikkeling. In veel gevallen bepalen deze cultuurhistorische waarden de identiteit van een plek of gebied en bieden ze aanknopingspunten voor toekomstige ontwikkelingen. Het is meestal niet nodig alle cultuurhistorische elementen aan te wijzen als beschermd monument of gezicht. Het is wel van belang dat cultuurhistorische waarden worden betrokken in de planvorming en worden meegewogen in de besluitvorming over de inrichting van een gebied.

Afbeelding 2a: Luchtfoto van het perceel Jisperweg 149. Het onderzoeksgebied is rood omkaderd. AfAA

Afbeelding 2 b, c en d. Van boven naar beneden: indeling nieuwe situatie erf Jisperweg 149; schets aanzicht nieuwe situatie; bestaande situatie.

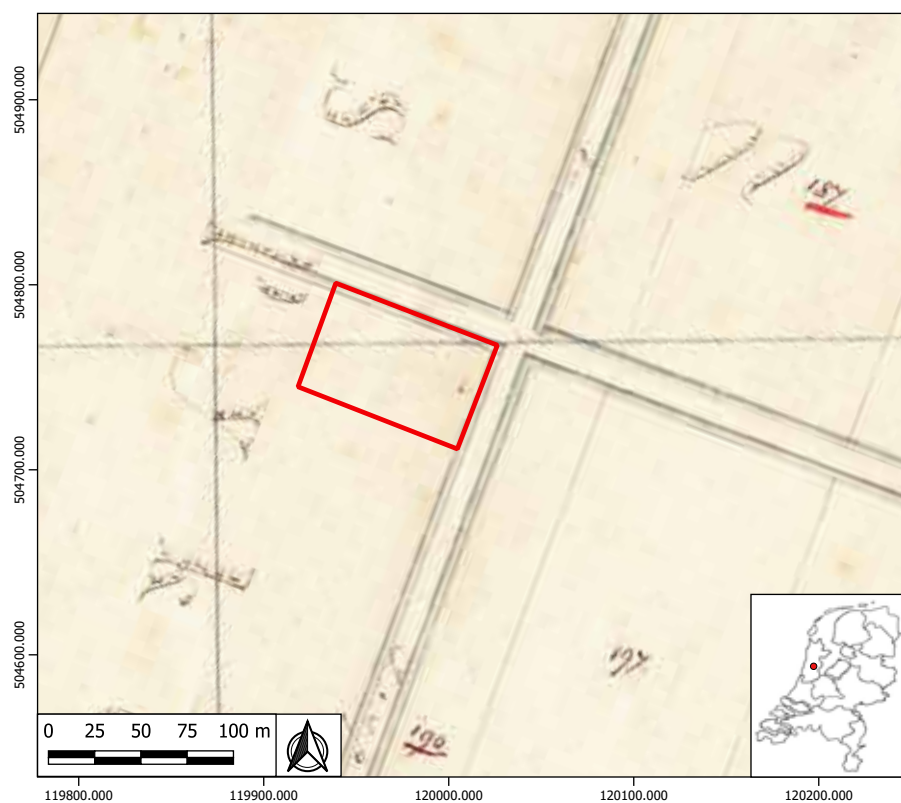
2. Beleidskader

Naar aanleiding van de Modernisering van de Monumentenwet en de wijziging van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro, d.d.17 juni 2011, staatsblad 5 juli 2011, nr 339) dient per 1 januari 2012 bij het maken van bestemmingsplannen een beschrijving te worden opgenomen “van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden”.

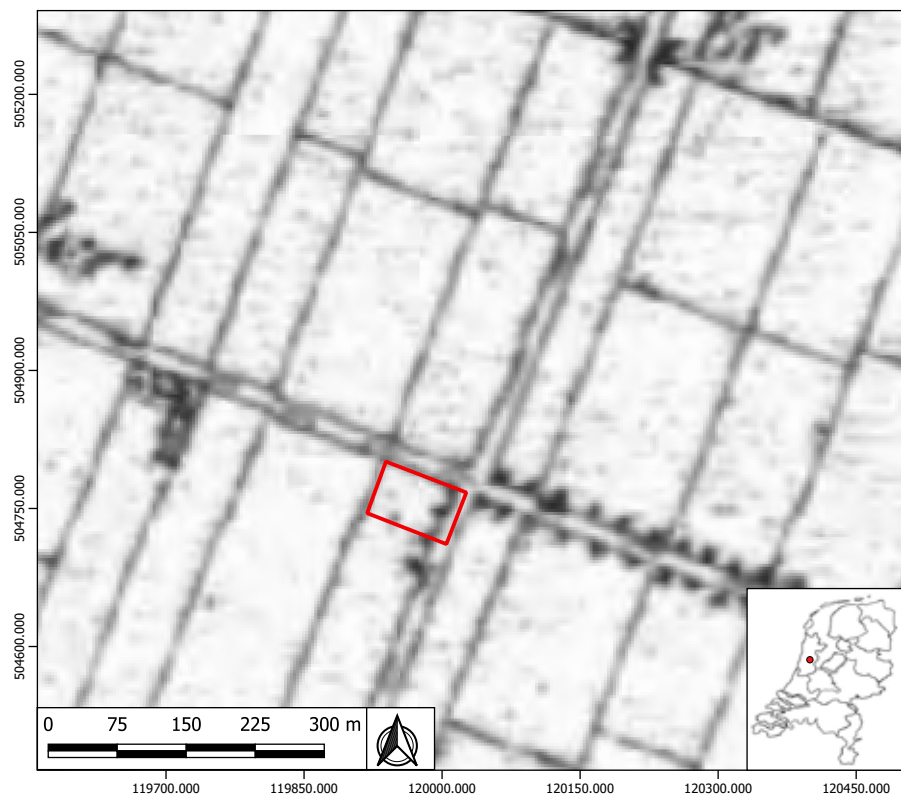
In de toelichting van de Bro staat dat dit betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden en daar conclusies aan verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden. Dit vermindert de noodzaak tot het aanwijzen van nieuwe beschermde monumenten omdat aan het belang van de cultuurhistorie dan waarde wordt toegekend via het proces van de ruimtelijke ordening.

Voor de Beemster komt het verankeren van de cultuurhistorie in het proces van ruimtelijke ordening ook aan bod in de Beleidsnota ‘Beemster Omgevingsnota’ (vastgesteld 10 juli 2012).

De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland is een geografische uitwerking van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (besluit d.d. 21 juni 2010). De kaart geeft in zijn algemeenheid informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten/monumenten, archeologische verwachtingen en structuurdragers als militaire structuren en historische dijken. Deze informatiekaart is voor wat betreft bovengrondse cultuurhistorische waarden vooral gericht op gemeenteoverschrijdende zaken en is daardoor minder geschikt voor het in kaart brengen van de lokale waarden.

Afbeelding 3: Kadastrale minuut 1811, geen bebouwing zichtbaar in het onderzoeksgebied, rood omkaderd.

Afbeelding 4: Landkaart ca. 1840, nog steeds geen bebouwing zichtbaar in het onderzoeksgebied, rood omkaderd.

3. Historische structuur analyse

Ontwikkelingsgeschiedenis van de Beemster

De Beemster is in 1612 drooggemaakt. Nadat de drooglegging voltooid was, werd het opgedeeld in een geometrisch patroon met rechthoekige percelen. Op de percelen zijn vervolgens meer dan vijftig buitenplaatsen en herenhuizen gebouwd. Langs de Jisperweg waren enkele van deze buitenplaatsen gelegen die in de 18de en 19de eeuw verdwenen. Op de onderzoekslocatie was aan het begin van de 19e eeuw nog geen bewoning aanwezig (afb. 3), maar ook nog niet rond het jaar 1840 (afb. 4). De huidige stolp is volgens de Boerderijenstichting Noord-Holland gebouwd in het jaar 1845 (afb. 1). De huidige stolp is geen rijksmonument en in de periode voor de bouw van de stolp heeft hier ook geen buitenplaats gelegen.

Op basis van algemene gegevens over buitenplaatsen in de buurt kan echter een idee verkregen worden van de aard van buitenplaatsen in de Beemster. Buitenplaatsen werden over het algemeen niet permanent bewoond door de eigenaren. Meestal fungeerden de buitenplaatsen als plaats waar men in de zomer naar toe kon gaan. In de zomer was de stad een onaangename plaats vanwege onder andere de stank en uitbraak van ziekten. De meeste buitenplaatsen stonden in het zuidoosten van de Beemster, dichtbij Purmerend dat middels een trekvaart in verbinding stond met Amsterdam. Op die manier konden de eigenaren van de buitenplaatsen vanuit Amsterdam de Beemster makkelijk bereiken. De rest van het jaar werden de buitenplaatsen veelal verpacht aan boeren die het land bewerkten.

Een Beemster erf

Een Beemster erf, zoals het onderzoeksgebied, ligt aan de smalle kant van de langgerekte kavel. De erven liggen op regelmatig afstand van elkaar langs de polderwegen, met daartussen grote open ruimten. Een authentiek Beemster erf is vierkant van vorm en meet hooguit 8.100 m². Het erf is maximaal een halve kavel ofwel 90 meter breed en hooguit 90 meter lang, gemeten vanaf de wegsloot. De meeste erven variëren tussen de 45 x 45 m en 90 x 90 m. Kenmerkend is dat het Beemster erf geheel is omgeven door sloten. Vaak ligt het Beemster erf in de hoek van de kavel en vormen de wegsloot en de kavelsloot langs één kant de perceelsgrens. Deze sloten maken onderdeel uit van het cultuurhistorische slotenpatroon en worden ook wel de 'Kopergravure sloten' genoemd. Soms ligt het erf niet in de hoek van de kavel en zijn de zij- en achtersloten via de wegsloot aangesloten op het waternetwerk van de polder. De gemiddelde erfgrenssloot is ongeveer drie meter breed, de maten variëren. Kopergravuresloten zijn breder zo'n 6 tot 9 m. De oevers van het erf lopen geleidelijk af naar de sloot en zijn begroeid met gras. Dit is voor het Beemster erf een heel karakteristiek beeld. Vroeger lagen er ook smalle watergangen op het erf zelf die de begrenzing van de verschillende erfdeelen aangaven. Typerend voor het Beemster erf is de lengtesloot, die vaak de scheiding vormt tussen boomgaard en woonerf. Deze smalle sloot zorgt voor afwatering van de boomgaard en dient als veekering voor grazende schapen en ander kleinvee in de boomgaard.

Traditionele indeling van het erf

Van oudsher kent het Beemster erf een voor- en achtererf. Het voorerf en de voorkant van de stolp, met woongedeelte, vormen het representatieve deel van het erf. Het voorerf is het visitekaartje, netjes en gecultiveerd. Vaak was er vroeger alleen maar een eenvoudig graslandje, waarop men grazend jongvee of zieke dieren in de gaten hield. Ook moestuin, bleekveld en boomgaard horen thuis op het voorerf. Wie het zich kon permitteren, had een siertuin, soms

weelderig ingericht met fraaie sierperken en enkele exotische planten.

Het achtererf wordt veel minder intensief onderhouden en is vooral praktisch en naar eigen behoefte ingericht. Hier staan de bedrijfsgebouwen, dit is meer de werk- of privé omgeving. Het voorerf met de woning of stolp en de erfbeplanting is de blikvanger van het Beemster erf. Bijzonder is dat de voordeur van de stolp alleen werd gebruikt bij bijzondere gebeurtenissen, zoals huwelijk en overlijden. Dit gebruik voert waarschijnlijk terug op het 17e eeuwse pachtstelsel. Vaak woonde de eigenaar van een herenboerderij als handelaar in de stad en verbleef alleen 's zomers op de boerderij. In die periode verhuisde het boerengezin naar de achterkant van de stolp. De stal werd keurig schoongemaakt en ingericht als woning voor de pachter. De eigenaar trok zich terug in het voorhuis. Rijkere boeren en burgers konden het zich veroorloven om meer bouwland op te offeren aan het erf. Zij bouwden als teken van welstand hun stolp of woning verder naar achteren dan standaard stolpen. Deze herenboerderijen of buitenhuizen zijn meestal imposanter dan de normaalstolp, met luxer gevelbekleding en voorerfplanting. Sommige herenboerderijen staan wel 70 meter van de wegsloot af.

In de Beemster komen drie typen boerderijen voor:

- De Noord-Hollandse normaalstolp
- De 17e eeuwse herenboerderij
- Het West-Friese stolptype

Elk type heeft een aantal hoofdkenmerken. Daarbinnen komen variaties voor die kenmerkend zijn voor de Beemster. De meest voorkomende boerderij is de Noord-Hollandse normaalstolp, een stolp met het woongedeelte voor en de darsdeuren achter. Soms zit de voordeur in de zijgevel en zien we midden in de voorgevel een tuindeur of erker. Een variant van het Noord-Hollandse normaaltype is de herenboerderij. Daar is de voorgevel prominenter, met de voordeur in het midden. Veel stolpen zijn gebouwd of aangepast in de tweede helft van de 19e eeuw, zoals ook het geval is bij de Jisperweg 149. Dat is te zien aan de meestal in steen uitgevoerde topgevel, de metselverbanden, gietijzeren roosters, tuindeuren aan de voorzijde, 'wenkbrauwen' boven de raampartijen en een raamindeling met zesruiters ofwel 'T-ramen'. Er is veel aandacht voor houtsnijwerk ('lofwerk') aan de goten en de eventuele dakkapel. Een uitbouw van de stal naar achteren, 'staart' genoemd, komt in de Beemster veel voor. Ook vind je er stolpen met een losstaand of aangebouwd voorhuis, zoals een renteniershuis.

4. Betekenisvolle bebouwing, elementen en structuren

Cultuurhistorische waarden/regels omtrent het bouwen of verbouwen op een erf

De maximale afmetingen van een karakteristiek Beemster erf zijn 90 x 90 meter (8.100m²) binnen de erfgrenzen (sloten) en het erf is vierkant van vorm. Het bouwvlak ligt binnen de grenzen van de erfsloten. Door uitbreiding zijn de authentieke Beemster erven meestal aan de achterzijde verlengd en daardoor rechthoekig van vorm geworden. Over het algemeen zijn deze erven maximaal 90 meter breed en maximaal 200 meter lang en tussen de 8.100 en 18.000 m². Het bouwvlak ligt ook hier binnen de erfgrenzen.

Erven zijn afgebakend met sloten rondom. De sloten van het oorspronkelijke 17e eeuwse verkavelingspatroon die op de kopergravure van 1644 staan, zijn binnen het gemeentelijk beleid beschermd. We noemen ze 'kopergravure sloten'. Zo'n 'kopergravure tocht-, kavel- of wegsloot' mag niet worden gedempt of van vorm worden veranderd. De sloot aan de wegkant van het erf is een kopergravuresloot. De kavel wordt aan drie zijden omsloten door een kopergravuresloot. Alleen de sloot aan de zuidzijde is recenter. Ook als de sloot aan de zijkant van het erf verder het land in loopt, is het waarschijnlijk een kopergravure verkavelingssloot.

Het erf met een bestemming 'wonen' (woonerf) heeft twee zones: het voorerf met de woning en het achtererf. Het agrarische erf is ingedeeld in drie zones: het voorerf met de stolph of woning, de overgangszone met kleine bijgebouwen en het bedrijfserf met de bedrijfsgebouwen en bouwwerken/opslag. Een algemene regel is dat een nieuw gebouw haaks op de weg wordt gebouwd. Het groene karakter van het voorerf is beschermd met de bestemming 'tuin'. Het voorerf is in principe onbebouwd en onverhard, behalve de oprijlaan en tuinpaadjes. Het voorerf bestaat uit een representatieve tuin met vrij zicht op de pronkgevel van de woning of boerderij. Verder hecht de gemeente waarde aan solitaire bomen en een boomgaard op het voorerf, eventueel met een sloot om de boomgaard heen.

De woning is over het algemeen gebouwd op het voorerf. De voorgevel van de woning is op de weg gericht en loopt daaraan evenwijdig. Daarnaast wordt er voorkeur gegeven aan dat de nieuwe woning in het midden van het voorerf gebouwd wordt, waarbij de stolphboerderij beschermd is. De voorgevel van de stolph staat altijd evenwijdig aan de sloten en één stolphbreedte van de wegsloot afhankelijk van de grootte van de stolph (15 tot 20 meter). Als gevolg hiervan staan alle boerderijen langs de weg ongeveer op gelijke afstand van de weg. Uitzonderingen op deze regel zijn de stolpen van de herenboerderijen met pronkgevel. Deze boerderijen staan verder van de weg dan de gewone stolphboerderijen en doorbreken de rooilijn van de gevels langs de weg. De inrichting van het voorerf is formeel en onderstreept het statige karakter van de pronkgevel.

De inhoud van een nieuwe woning mag maximaal 750 m³ bedragen, tenzij een stolph wordt (terug)gebouwd. De stolph moet in principe minimaal 15 x 15 meter (225 m²) groot zijn en mag maximaal 20 x 20 m (400 m²) groot zijn. Er mag alleen een stolph worden teruggebouwd op een bouwperceel van minimaal 1 hectare, tenzij op een kleiner perceel al een stolph staat. Bij bouw van een nieuwe woning is een kap verplicht met de nokrichting haaks op de weg.

De voorgevel van de woning of stolph heeft een bij de Beemster passende uitstraling. Aanpassingen aan de woning worden uitgevoerd in de stijl van de woning, maar niet per se historiserend (in de stijl van een vroegere periode). Platte daken en wolfseinden (afgeschuinde

kanten aan de korte zijden van het dak, boven de voor- en achtergevel) komen van oudsher niet in de Beemster voor en zijn daarom niet toegestaan. Bijzondere vormen en bont materiaalgebruik passen evenmin. Het gebruik van materialen en kleuren die voor de Beemster kenmerkend zijn is van belang, zoals hout voor de kozijnen, ramen en deuren, metselwerk voor de gevel (witte steen als hoofddrager is niet toegestaan) en keramische dakpannen. Karakteristieke details mogen niet worden verwijderd. Plaatmateriaal voor woningen is niet karakteristiek en daarom niet toegestaan. Belangrijk zijn rust en samenhang.

De hoofdvorm van een karakteristiek pand (hoogte, afmeting, dak, gevelindeling etc) mag niet veranderd worden. Op het achtererf kan een aan- en uitbouw van de woning en bijgebouw worden gerealiseerd. De inhoud van de woning is inclusief aan- en uitbouwen niet meer dan 750 m³. De nieuwe aan- of uitbouw, gemeten vanuit de gevel vanwaar er wordt aangebouwd, is niet dieper dan 3 meter en mag niet verder dan tot 3 meter achter de achtergevellijn van de woning uitkomen. Alle aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen samen zijn in oppervlakte niet meer dan 50% van het voor bebouwing aangewezen erf van de woning. Voor bijgebouwen en overkappingen geldt een maximum van 48 m² aan oppervlakte. De gemeente kan hierop een uitzondering maken als het gaat om eigendomspercelen die groter zijn dan 5.000 m² en als het gaat om bijgebouwen voor hobbyboeren.

De Beemster beschermt het rechte erfpad (laan) met doorzicht over het erf naar het land achter het erf. Ook de beplanting langs de laan is beschermd. De bestaande combinatie van erfpad en eventuele boombegeleiding duidt de gemeente aan als van hoge waarde; deze is over het algemeen met een tuinbestemming vastgelegd op de bestemmingsplankaart. Daarnaast hecht de Beemster belang aan behoud van de brug en de poort (met hek). Dit betekent dat het erfpad (met doorzicht), de (laan)bomen en de poortwachters niet mag worden verwijderd. Het bestaande erfpad moet worden vrijgehouden van bebouwing.

Belangrijk voor het karakter van het Beemster erf is de bomenrij op de zij- en achtererfranden. Op de grote erven (breder dan 60 meter) staan grote boomsoorten, zoals linde, es of iep. Op de kleinere erven staan kleine boomsoorten, zoals els of peer. Voor bescherming van de erfranden hanteert de gemeente een onbebouwde zone langs de erf grenzen. Dit vanuit het oogpunt van het doorzicht langs de sloten en de inpassing met karakteristieke bomenrij/beplanting. Deze zone ligt tussen de erf grens (sloot) en het bouwvlak en heeft een bepaalde afmeting. Binnen deze zone mogen geen gebouwen of andere bouwwerken worden verbouwd of verharding worden aangelegd. De zone langs de erf grens heeft op erven van hooguit 90 meter diep een breedte van minimaal 7,2 meter langs de aanwezige 'kopergravure sloten' en 3,6 meter langs de overige erf sloten. Op grotere erven geldt een onbebouwde zone van 7,2 meter rond alle sloten. De gemeente Beemster heeft richtlijnen ten aanzien van de kwaliteit van de beplanting op de erfranden. Zij vindt een groene afbakening van het erf met opgaande beplanting voor windkering en beschutting belangrijk, uitgezonderd aan de wegkant. Hoe hoger de bebouwingsintensiteit of de bebouwingshoogte, hoe meer verdicht de groene zone op de erfranden moet zijn. (Handboek Ontwerp uw eigen erf, De Beemster)

De nieuwe indeling van Jisperweg 149 laat de genoemde kenmerken van het Beemster erf onveranderd.

5. UNESCO

De droogmakerij Beemster is in 1999 geplaatst op de UNESCO-Werelderfgoedlijst. De Beemster is bekend vanwege de oorspronkelijke, noord-zuid/oost-west georiënteerde grids-tructuur. De Beemster laat een aantal karakteristieken van een droogmakerij zien: een overwegend agrarisch gebruik, een rationele verkaveling in combinatie met een lineair wegen- en slotenpatroon en een grotere kavelmaat dan op het omringende 'oude land'. Specifiek voor De Beemster is de mathematische opzet van de polder. Van noord naar zuid en van oost naar west lopen kaarsrechte en haaks op elkaar staande wegen. Dit patroon wordt telkens door middel van twee haaks op elkaar staande waterlopen verder opgedeeld in vierkanten. De vierkanten, gevormd door de wegen en de waterlopen van de hoofdafwatering, meten steeds 1852 bij 1852 meter. Elk vierkant is opgebouwd uit vier vierkante polderblokken van 926 bij 926 meter. Deze bestonden in principe elk weer uit vijf langwerpige, rechthoekige basiskavels van 185 bij 926 meter, met een oppervlakte van ca. 16 hectare en begrensd door sloten. Er kwamen echter ook blokken tot stand met smallere kavels en meer sloten: 12,5 en 20. De lange kavels zijn veelal via dwarssloten onderverdeeld. De cultuurhistorisch waardevolle onderdelen van het watersysteem, te zien op de "kopergravure" (afb. 5), moeten gerespecteerd worden, zowel het tracé als het dwarsprofiel.

In de Beemster liggen vijf forten als onderdeel van de Stelling van Amsterdam, die ook op de UNESCO-Werelderfgoedlijst staat. De Stelling van Amsterdam is een militair verdedigingswerk dat tussen 1870 en 1935 is aangelegd ter bescherming van Amsterdam. De verdedigingsring is 135 km lang en bestaat uit een samenhangend systeem van 42 forten, dijken, inundatievelden, schootsvelden en waterwerken. In de Beemster liggen vijf forten van de Stelling: t.w. Fort Spijkerboor, Fort Jisperweg, Fort Middenweg, Fort Nekkerweg en Fort Benoorden Purmerend. De forten zijn aangewezen als provinciaal monument en als UNESCO werelderfgoed. De hoofdverdedigingslijn wordt gevormd door de boezemkade langs de ringvaart en door de onderdelen van het wegenpatroon van de Beemster. De forten zijn markante elementen in het open landschap. De samenhang tussen fort en landschap, evenals de cultuurhistorisch waardevolle opbouw van gracht, omwalling en gebouw zijn waardevol. Het vestinglandschap is van het begin af gekarakteriseerd door de mogelijkheden voor inundatie, open zichtlijnen, een vrij schootsveld en verder verspreid gelegen boerderijen die militair gezien geen obstakel vormden..

Het Fort bij Spijkerboor (afb. 6) is dichtbij gelegen bij het onderzoeksgebied Jisperweg 149. Het fort is gebouwd tussen 1889 en 1911 voor de verdediging van het Noordfront. Hier komen drie waterwegen samen; het Noordhollandsch Kanaal, de ringvaarten van de Beemster en de Starnmeerpolder. Het fort diende ter afsluiting en verdediging van de accessen gevormd door Westelijke Beemsterringvaart met de daarlangs lopende kaden en wegen. Het was destijds een van de modernste en zwaarst bewapende forten van de Stelling van Amsterdam, voorzien van een pantserkoepel met een dubbelloops kanon. Het fort telt twee verdiepingen vanwege de hoogte van de te verdedigen dijk. Binnen de Stelling van Amsterdam is dit bijna uniek. Daarnaast heeft het fort dienst gedaan als gevangenis en als kamp voor politieke delinquenten. Fort aan de Jisperweg is het dichtbij gelegen fort bij het onderzoeksgebied. De functie van het fort was de afsluiting en verdediging van de Jisperweg, die vanaf het fort naar het noorden loopt. Het fort is nu in handen van Natuurmonumenten. De boerderij (en het erf) aan de Jisperweg was ten tijde van de aanleg van het fort een bestaand gebouw en was een element in het vestinglandschap.

Afbeelding 5: Kopergravure van de Beemster waarin de hoofdstructuur van de droogmakerij zichtbaar is met het oorspronkelijke sloten- en wegenpatroon. Vervaardigd door Balthasar Florisz van Berckenrode in 1644.

6. Conclusie

De cultuurhistorische betekenis van de Beemster is zondermeer groot. Dit is voornamelijk zichtbaar in de karakteristieken van de droogmakerij: een overwegend agrarisch gebruik, een rationele verkaveling in combinatie met een lineair wegen- en slotenpatroon en een grotere kavelmaat dan op het omringende 'oude land'. Daarnaast is de Beemster in 1999 geplaatst op de UNESCO-Werelderfgoedlijst, evenals de Stelling van Amsterdam. In de Beemster liggen vijf forten van de Stelling; Fort Spijkerboor, Fort Jisperweg, Fort Middenweg, Fort Nekkerweg en Fort Benoorden Purmerend. De forten zijn aangewezen als provinciaal monument en als Unesco werelderfgoed. De hoofdverdedigingslijn wordt gevormd door de boezemkade langs de ringvaart en door de onderdelen van het wegenpatroon van De Beemster. De forten zijn markante elementen in het open landschap. De samenhang tussen fort en landschap, evenals de cultuurhistorisch waardevolle opbouw van gracht, omwalling en gebouw zijn waardevol.

Daarnaast is er een grote cultuurhistorische betekenis voor de Beemster erven. Een Beemster erf heeft een heel karakteristiek beeld als het gaat om de indeling van het erf en de uitstraling ervan.

Bij de sloop van de huidige stolp op het terrein van de Jisperweg 149 te Westbeemster en de verplaatsing hiervan naar een ander deel van het perceel worden geen cultuurhistorische waarden aangetast. De indeling van het erf blijft voldoen aan de richtlijnen die in de omgevingsnota van de gemeente worden omschreven. De nieuwe indeling van het perceel voldoet wat betreft maatvoering en structuur aan het idee van het Beemster erf en zal geen wijzigingen opleveren voor het structuurbeeld van de Beemster en/of het UNESCO erfgoed beleid.

De forten in de omgeving zijn beschermd gebied, maar gezien het feit dat deze forten zijn omsingeld en daardoor gegrensd zijn door grachten en op zekere afstand van het plangebied liggen, zal de bovengrondse cultuurhistorische waarde niet worden aangetast. Van oudsher maakten de omliggende erven met boerderijen al deel uit van het vestinglandschap. Aan dit beeld veranderd niets wezenlijks ook niet door de geplande nieuwe inrichting van het erf.

Afbeelding 6: Luchtfoto van het Fort bij Spijkerboor, Stelling van Amsterdam.

Literatuur

Brattinga, J.J., 2017: Inventariserend bureauonderzoek Jisperweg 99 te Westbeemster, gemeente Beemster (NH), Zaandijk (*Hollandia-reeks* 634).

Croonen Adviseurs, 2013: *Bestemmingsplan Buitengebied 2012*, Gemeente Beemster, Beemster.

Des Beemsters 2005: *Een ontwikkelingsvisie voor de Beemster op basis van de eigen kwaliteiten*, Beemster.

Gemeente Beemster, 2014: *Handboek Ontwerp uw eigen Erf*, Beemster.

Gemeenteraad Beemster, 2012: *Beemstermaat, Structuurvisie van de gemeente Beemster*, Beemster.

Gemeenteraad Beemster, 2012: *Beemster Omgevingsnota*, Beemster.

Westerhoff, W.E./M.C. Geluk/E.F.J. de Mulder, 2003: Geschiedenis van de ondergrond, in E.F.J. de Mulder/M.C. Geluk/I.L. Ritsema/W.E. Westerhoff/T.E. Wong, *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

Websites

Archis3

www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl

www.boerderijenchichting.nl/beeldbank/jisperweg-149-westbeemster

www.ruimtelijkeplannen.nl

www.topotijdreis.nl